

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 9, Issue 2, June 2021, p. 303-322

Received	Reviewed	Published	Doi Number
21.04.2021	18.05.2021	30.06.2021	10.29228/ijlet.51006

**Proverbs in the Acquisition of Intercultural Communication Skills:
An Example of French and Turkish**

*Rifat GÜNDAY*¹

ABSTRACT

The increase in globalization and the opportunities provided by the developments in the Information and Communication Technologies have accelerated the need for communication between people and societies. Given that today's rapidly developing communication and relations between societies make it important to know and understand different cultures, it has become inevitable to develop intercultural communication skills in all areas from private life to social life. Intercultural communication skills are at the top of the skills to be developed in the 21st century society. Without knowing its culture, it is very difficult to learn and use the language of a society that has been developed and shaped according to its culture because the culture is the essence of language, which reflects the various characteristics of society, and communication is all about its functions related to this essence. Therefore, when it comes to intercultural communication skills, it is necessary to take into account these three concepts (culture, language, communication) together. Being able to use the target language effectively makes it necessary to comprehend the proverbs, which are the expressions of folk wisdom, and use them when necessary. Not knowing the use of proverbs and idioms may cause communication interruptions and breakdowns in some cases. People with advanced intercultural communication skills can understand the other people more accurately in one hand and express themselves better on the other hand, since they can use the target language more effectively. This study adopts a descriptive research design based on the survey methodology, and it is limited to proverbs that include the word 'money' in French and Turkish. Proverbs about money were firstly examined within the framework of numerical contrasts, and then they were examined in terms of meaning, context, concept and syntax within the scope of full equivalence, partial equivalence and zero equivalence. It has been concluded that the level of equivalence between French and Turkish proverbs used in the same communication situations is quite low. For this reason, it was also suggested that using proverbs that have overlapping situation in the target language within the cultural context is indispensable for effective intercultural communication, since it is not the right approach to directly transfer and use proverbs as stereotypes in the target language.

Key Words: Culture, Language, Intercultural communication skills, Proverbs.

¹ Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, rgunday@omu.edu.tr, ORCID:0000-0001-8356-5098.

Kültürlerarası İletişim Becerisinin Ediniminde Atasözleri: Fransızca ve Türkçe Örneği

ÖZET

Küreselleşmenin artması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sunduğu olanaklar insanlar ve toplumlar arasındaki iletişim ihtiyacını artırmıştır. Günümüzde toplumlar arasında hızla gelişen iletişim ve ilişkiler, farklı kültürleri tanıyıp anlamayı önemli kıldığı için özel yaşamdan toplumsal yaşama her alanda kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. 21.yüzyıl toplumunda geliştirilecek becerilerin başında kültürlerarası iletişim becerisi gelmektedir. Bir toplumun kültürünü tanımadan ona bağlı olarak gelişip şekillenen dilini doğru öğrenilmesi ve kullanılması oldukça güçtür. Zira toplumun çeşitli özelliklerini yansıtan dilin özü kültür ve işlevi de iletişimdir. Dolayısıyla kültürlerarası iletişim becerisi söz konusu olduğunda bu üç kavramı (kültür, dil, iletişim) bir arada değerlendirmek gerekmektedir. Hedef dili etkili bir şekilde kullanabilmek halk bilgeliği ifadeleri olan atasözlerini de anlamayı ve gerektiğinde kullanabilmeyi gerekli kılmaktadır. Atasözleri ve deyimlerin kullanımlarının bilinmemesi bazı durumlarda iletişim kopukluklarına neden olabilir. Kültürlerarası iletişim becerisi gelişmiş kişiler, hedef dili daha etkili bir şekilde kullanabilecekleri için bir yandan karşısındaki kişileri dağa doğru anlayabilir, diğer yandan da kendilerini daha iyi ifade edebilirler. Tarama modeline dayalı betimsel bir araştırma yönteminin izlendiği bu çalışma, Fransızca ve Türkçedeki para kelimesi içeren atasözleriyle sınırlı tutulmuştur. Parayla ilgili atasözleri önce sayısal karşıtlıklar çerçevesinde incelenmiş, ardından tam eşdeğerlilik, kısmi eşdeğerlilik ve sıfır eşdeğerlilik kapsamalarında anlam, bağlam, kavram ve söz dizimi açılarından irdelenmişlerdir. Aynı iletişim durumlarında kullanılan Fransızca ve Türkçe atasözleri arasında eşdeğerlilik düzeyinin oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle de kalıp ifadeler olan atasözlerini hedef dile terimsel olarak aktarım kullanmak doğru bir yaklaşım olmadığı için, hedef dilde kültürel bağlamı içerisinde örtüşme durumu olan atasözlerini kullanmanın etkili bir kültürlerarası iletişim için kaçınılmaz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Dil, Kültürlerarası iletişim becerisi, Atasözleri.

Giriş

Küreselleşmenin artması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sunduğu olanaklar insanlar ve toplumlar arasındaki iletişim ihtiyacını artırmıştır. Diplomasiden turizme, iş yaşamından özel yaşama birçok alanda toplumsal, kurumsal ve bireysel düzeyde başka kültürlerden insanlarla iletişim ve işbirliği kaçınılmaz hal almıştır. Bu bağlamda, farklı kültürden insanların bir arada bulunduğu çok uluslu şirketlerden toplumsal yaşama kültürlerarası iletişim becerisi edinimi giderek daha çok önem kazanmaya başlamıştır.

Kültür, insanların bir arada yaşamasında vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu kadar iletişim kurabilme ve etkileşime geçebilme açısından da önemli rol oynamaktadır. Etkili bir iletişimin gerçekleşebilmesi ya da etkin bir şekilde sürdürülebilmesi, karşısındaki kişilerin dilini ve kültürünü tanımakla yakından ilintilidir. Karşıdaki kişi ya da kişilerin dil ve kültürleri ne denli iyi tanınrsa, iletişim o denli doğru kurulabilir ve hedeflenen etkileşim de böylece gerçekleşmiş olur. Başarılı bir iletişim ve etkileşim sonucunda ise ortak hareket edebilme ve birlikte iş yapabilme olanakları artar.

Son dönemde yabancı dil eğitimine yönelik ortaya çıkan yaklaşım ve yöntemler de kültürel boyuta ve farklı kültürleri tanımanın önemine vurguda bulunmaktadır. Bir yandan kuramsal boyuttaki açıklamalarda kültürlerarası iletişimden söz edilirken, diğer yandan da yöntem kitaplarındaki

içeriklerde kültür bölümlerine yer verildiği görülmektedir. Bu kültür bölümlerinde hem hedef dilin kültürü hem de çok kültürlülük bağlamında başka ulusların kültürleri yer almaktadır.

2000'li yıllarda yabancı dil eğitimine yönelik ortak bir çerçeve içeren Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde de kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesi amacıyla kültür öğretiminin önemine değinilmektedir.

Toplumlar farklı kültürlere sahip oldukları için çeşitli olaylara bakışları, algılayışları ve ifade şekilleri değişebilmektedir. Bir toplumun kültürünü tanımadan ona bağlı olarak gelişip şekillenen dilini öğrenmek veya edinmek oldukça güçtür. Çünkü yeni bir dili öğrenmek aynı zamanda yeni bir kültürü de öğrenmek anlamına gelmektedir. "Yabancı bir dil beraberinde her zaman yabancı bir kültürü de getirir. Bireylerin dili daha iyi anlayabilmeleri için dilini öğrendikleri ülkenin kültürel özelliklerini öğrenmeleri oldukça önemlidir. (...) Kültürlerarası iletişimsel yeti yabancı dil öğrenen her bireyde olması gereken bir edimdir" (Haldun ve Pekbak, 2019: 259).

Bir toplumun çeşitli özelliklerini yansıtan dilin özü ya da doğası kültür iken işlevi de iletişimdir. Dolayısıyla kültürlerarası iletişim becerisi söz konusu olduğunda bu üç kavramı (kültür, dil, iletişim) bir arada değerlendirmek gerekmektedir. Üçü bir döngü oluşturmaktadır denilebilir. Toklu'ya göre, "Dil, o dili konuşan toplumun kültürünü yansıtan bir ayna, o kültürün düşünüş biçimini, dünyayı algılayışını belirleyen belki de en önemli etken, toplum içi ve toplumlar arası ilişkilerin ön koşuludur" (2003: 13). Dil ve kültür, birbirinden ayrılmaz bir bütünün birbirini besleyen iki parçası gibidir.

Kültür kavramı eğlenceden üretime ya da ekonomiye yaşamın her alanını kapsamaktadır. Bunun ifade şekli, ya sözel dil ya da sözsüz dil aracılığı ile gerçekleşmektedir. Kültürel öğeler bir toplumdan diğerine farklılıklar gösterebildiği gibi bunların ifade biçimleri de farklılıklar gösterebilmektedir. Kültürlerarası iletişim becerilerinin gelişmesi bu farklılıkların ayırdına varabilmekle doğru orantılıdır.

Toplum dilbilimsel iletişim kurallarını bilmek kültürlerarası iletişim becerisinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü toplumsal ortama ve bağlama dayalı dil kullanımlarını tanıma ile iletişim kurmadaki başarı arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. "Farklı kültürlere sahip olan insanlarla başarılı bir şekilde iletişime geçebilmek ve iletişimi sürdürebilmek için yabancı kültürün değerlerini, normlarını anlamak gerekmektedir." (Haldun ve Pekbak, 2019: 260). Kültürlerarası iletişim becerisinin gelişimi, sık sık farklı kültürden kişilerle bir araya gelmek ya da farklı kültürden ürünlere maruz kalmakla, bir başka deyişle deneyimleyerek mümkün olabilir.

Hedef dildeki çeşitli kalıplaşmış ifadeler de birer kültür ürünü olarak dikkat çekmektedir. Atasözleri kalıplaşmış ifadeler arasında yer almaktadır. Hedef kültürün tanınması ile atasözleri gibi kalıp ifadeler olarak bilinen kavramların anlaşılabilmesi ve kullanılması arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Bu bağlamda hedef dildeki kalıplaşmış ifadeler arasında yer alan atasözlerinin öğrenilmesi/öğretilmesi önerilmektedir.

Çağdaş yaklaşımlar olarak bilinen iletişimsel yaklaşım, göreve dayalı yaklaşım ve eylem odaklı yaklaşım, dil kullanıcıları olarak tanımlanan öğrenenlerin hedef dili sosyokültürel ortamlarda kullanabilmelerini öngörmektedir. Bu amaca yönelik olarak da kültürel içerikli dokümanlara ve dilin sosyal ortamlarda kullanımını içeren görevlere yer verilmesini tavsiye etmektedir. Bu dokümanlar ve görevler güncel konuşma dilinde sıkça başvurulan kalıp sözleri de içermektedirler. Zira kültürler arası iletişim becerisinin edinimi bununla doğrudan ilintilidir.

Bu çalışmada hedef dili öğrenirken hedef dilin kültürünü de öğrenme gereksiniminden hareketle dil ve kültür ilişkisi bağlamında kültürlerarası iletişim becerisinin ediniminde atasözlerinin yeri irdelenmektedir. Fransızca ve Türkçe farklı kültür, düşünce ve inançlara sahip toplumların kullandıkları diller olduğu gibi, yapısal olarak da iki dil farklı dil ailelerine aittir. Fransızca ve Türkçedeki atasözleri, iki dili konuşan toplumların kültürel bakış açılarının ve yaşantılarının dile yansımaları bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Söz konusu kalıp ifadeler, o dili konuşan toplumun olayları algılama, yorumlama ve değerlendirme biçimleri üzerine ışık tutmaktadır. Bu çerçevede söz konusu kalıp ifadeler olan atasözlerini tam eşdeğerlilik, kısmen eşdeğerlilik ve sıfır eşdeğerlilik açılarından anlam, bağlam, kavram ve söz dizimi boyutunda inceleyeceğiz. Çalışma para kelimesi içeren atasözleriyle sınırlı tutulmuştur.

Kuramsal Çerçeve

Dil

Ele aldığımız konunun üç temel boyutundan birisi dildir. Bu nedenle dilden söz etmek gerekirse Türk Dil Kurumu Sözlüğünde dil “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” (TDK, 2010) şeklinde tanımlanmaktadır. Aksan (1999:13) a göre dil, “sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız; doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzen; düşünme ve düşünüleni aktarma dizgesi” dir. Özkul açısından ise “Dil, kültürün temel taşıdır. Dil ile kültür birbiriyle iç içe geçmiş, ayrılmaz bir bütündür” (2012: 13). Yaguello da dili “toplumsal ilişkilere güdümlü sembolik bir sistem” (2003: 7) olarak değerlendirmektedir.

Aksan’ın tanımında dilin kullanım alanı olarak iletişim boyutuna vurgu yapılırken, Özkul dil-kültür ilişkisine dikkat çekmektedir. Yaguello’nun tanımında dil, toplum ve iletişim bağıntısı ortaya konmaktadır. Tanımlardaki ortak noktalar, iletişim, toplumsal ilişki ve işlevsel boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle, dili oluşturan toplum, kullanıldığı alan iletişim, işlevi de bireyler arası veya toplumlar arası etkileşimdir diyebiliriz (Günday ve Aycan 2018: 534). Kısaca tanımlarda da ortaya konulduğu gibi dil, kültür ve iletişim birbiriyle iç içe girmiş halkalar gibidirler.

Kültür

Kültür, bir toplumun yaşam tarzından ürettiği her şeye geniş bir alanı kapsamaktadır. “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” (TDK, 2010).

Kültürel öğeler çok farklı olabildikleri gibi hem sözlü hem de yazılı kültürlerarası iletişimde yer alabilmektedirler. Dildeki atasözleri de bunlardan bir tanesini oluşturmaktadır. Bhawuk ve Brislin (1992: 416)’e göre, hedef dilde ve kültürde etkili olabilmek için kişi, kültürel farklılıkları ayırt edebilecek duyarlılıkta olmak zorundadır. Bu nedenle hiçbir kültür öğretimi dilden veya dil öğretiminden ayrı düşünülemez. Çünkü kültür çoğu kez dilsel boyutla ifade edilmektedir.

İletişim

Dil, bir yandan kendi iç öğelerinin belli kurallar dâhilinde olduğu yapısal bir dizge iken, diğer yandan insanların aralarında değişik biçimlerde kullanmaları ile şekillenen toplumsal bir iletişim sistemi olarak değerlendirilmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre “iletişim, duygu, düşünce, tavır, bilgi ve beceri içeren herhangi bir içeriğin çeşitli yollarla başkalarına aktarılması, bildirişim ve haberleşme”

(2010). Fransızca Robert Sözlüğünde (2018) ise iletişim “başka birisi ile bağıntı kurma olayı” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan hareketle iletişimi, insanların birbirleriyle bağıntı kurabilme, birbirleriyle etkileşimde bulunma, birbirlerini anlama, ortak paylaşımlar yapabilme ya da birlikte ortak bir eylemi gerçekleştirebilme süreci olarak adlandırabiliriz (Günday ve Aycan, 2018: 534). Dolayısıyla iletişimin sürdürülebilmesi dili ve onun kültürünü tanımaya bağlıdır.

Kültürlerarası İletişim Becerisi

İletişim becerisini tanımlamak gerekirse, Aktaş’a göre (2004: 46), “bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir.” Kültürlerarası iletişime gelince “genel olarak kültür ve iletişim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir olgu ve farklı kültürler arasında gerçekleşen iletişim olarak tanımlamak mümkündür” (Özkul, 2012: 58). Kültürlerarası iletişim kavramı, başka kültürü anlama ve onunla etkileşime geçme olarak değerlendirilebilir (Funke, 1995; Bender, 1996). Bir başka ifadeyle “Kültürlerarası iletişimsel edinç, başka dilsel kültüre sahip insanlarla, onların dillerinde etkili ve uygun bir biçimde iletişim kurma becerisidir.” (Gökmen, 2005: 70).

Kültürlerarası iletişimin tarihçesine bakıldığında, üniversitede bir alan olarak ilk kez ikinci dünya savaşından sonra 1954 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde söz edilmeye başlandığı görülür. Ünlü sosyologlar E. Hall et J. Tragger Kültür ve İletişim Bir Model ve Analiz adlı eseri yayınlarlar. 1970’li yıllara gelindiğinde ise kültürlerarası iletişim kavramı akademik bir alan olarak Avrupa’da görülür (Tsukanova, 2018: 19-25).

Lussier (2004: 60)’e göre çağımızda artık toplumlar çok kültürlü olmaya doğru hızla yol almaktadırlar. Bunda eskiden göç etken olurken, günümüzde küreselleşmeyle birlikte toplumlar arasında insanların hareketliliği ve özellikle de bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu insanlar arasında iletişimin artması önemli rol oynamaktadır.

1980’li yıllardan sonra yabancı dil eğitime yönelik ortaya çıkan iletişimsel yaklaşım, göreve dayalı yaklaşım ve eylem odaklı yaklaşım yabancı dil öğrenenlerin iletişimsel becerileri yanında kültürel yetilerinin de gelişimine büyük önem vermektedirler. İletişimsel yeti ve kültürel yeti kültürlerarası iletişim bağlamında bir bütün oluşturmaktadır. “Kültür, yalnızca dilsel yetiyi değil, aynı zamanda iletişimsel yetiyi pekiştirir.” (Kayra ve Aslan, 2013: 170). Öte yandan insanlar arasında iletişimi kurmanın ve sürdürmenin tek yolu sözel veya sözsüz dildir.

Kişiler arasında olduğu gibi kültürlerarası iletişim bağlamında da iletişimin sağlanması, gönderici ve alıcı konumundaki bireylerin, kullanılan kodları aynı şekilde anlamalarına bağlıdır, aksi halde gönderenin kullandığı kodlama sistemi alıcı tarafından çözümlenemediği durumda iletişimin gerçekleşmesi mümkün olamaz. “Kültürlerarası yetinin eksikliğinden ötürü iletişim hataları meydana gelir. Kültürlerarası iletişimin en önemli özelliği kültür farklılığıdır. Kültür farklılığı yabancılarla yapılan iletişimde önemli rol oynar. Bu eylemler iletişimde problemlere yol açarak, sağlıklı bir iletişimin oluşmasını engeller” (Akay, 2013: 307). İletişimde farklı kültürden kişilerin kullandıkları göstergeler önemli rol oynamaktadır (Köşker ve Gülmez, 2018: 161). Kalıp ifadeler olan atasözleri de bunlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda atasözlerinin kullanımını bilmemek yanlış anlaşılmalara ve iletişim kopukluklarına sebep olabilir. Örneğin bir Fransız ile Türk arasındaki iletişimde Fransız “Le terme vaut l’argent” dediğinde bu atasözünü kullanımını bilmeyen Türk onu “Terim paraya değer” olarak algılayabilir ve anlamsız bir durum olur. Oysa bunun Türk kültüründe “Allah bana ben de sana” atasözüne karşılık geldiğini bilirse iletişim kopukluğu yaşanmaz.

Hedef dilde konuşan veya yazan birisini her zaman kurduğu cümle içerisindeki sözcüklerin anlamlarını çözümleyerek anlayamayız. Çoğu zaman kavramlar kadar onların hangi bağlamda ya da kalıp ifade içerisinde kullanıldığını bilmek de önemlidir. Böyle durumlarda söylemlerin ne ifade ettiğini anlamak, o dilin kültürünü tanımakla doğru orantılıdır. Kültürlerarası iletişim becerilerinin artırılmasında bu nedenle atasözleri gibi kalıplaşmış dil yapılarını öğrenmek önem arz etmektedir.

Bir yabancı dili öğrenirken amaç “sadece dilsel, iletişimsel yetiyi değil; aynı zamanda kültürlerarası iletişim yetisini de geliştirmek olmalıdır” (Özkul, 2012: 60). Hedef dili daha iyi anlayabilmek ve o dilde kendini anlatabilmek, bir başka deyişle daha iyi iletişim kurabilmek için kültürlerarası yetiyi geliştirmek önemlidir. Avrupa Konseyi, Avrupa kimliği oluşturma politikası doğrultusunda dilsel ve kültürel farklılıkların tanınmasını ve özellikle yabancı dillerin öğretimi çerçevesinde kültürlerarası bilincin ve iletişimin geliştirilmesini tavsiye etmektedir (Lázár, 2005: 9). Kültürlerarası boyutta iletişim kurmayı bilmek, benzerlik ve farklılıkların ayırıcısına vararak ve farklılıklara uyum göstererek bariyerleri kırıp ortak hareket edebilmektir (Galisson, 1997).

Kültürlerarası iletişim becerisi üç açıdan önemli görülebilir (Gökmen, 2005: 75):

1. İlişkiler kurma ve sürdürme becerisi.
2. En az kayıp ve bozulma ile iletişim kurma becerisi.
3. Karşılıklı ilgi ve gereksinimleri karşılamak için işbirliği yapma becerisi.

Ayrıca kültürlerarası iletişim becerisi bilgi, beceri ve davranış/tutum olmak üzere üç boyutta değerlendirilebilir. Kültürlerarası iletişim üzerine öğrenilenler, sadece bilgi düzeyinde kalmayıp bunların beceriye ve davranışlara yansması hedef alınmalıdır. Önce bilgi edinilmeli ki daha sonra bu beceriye ve davranış değişikliğine dönüşümlenir. Ancak bu düzeye erişildiğinde farklı kültürlerle iletişim becerisini geliştirmiş olabiliriz.

Atasözleri

Atasözleri, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel” (TDK, 2010) şeklinde tanımlanmaktadır. Fransızca Robert sözlüğünde ise “genellikle mecazi ve görsellik boyutu bulunan bir formülle şekillenmiş, bütün bir sosyal grubun ortak deneyimini ya da pratik ve popüler bilgelik tavsiyesini içeren ifadeler” (Robert, 2018: 867) olarak verilmektedir. Aksoy ise atasözlerini “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düstur edinen ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler” (Aksoy, 1984: 24) olarak tanımlamaktadır.

Atasözleri de deyimler gibi o dilin konuşulduğu topluma mal olmuş birer kültür varlığıdır. Ortaya çıktığı toplumun adeta kültürel kimliklerinin bir parçası gibidir. Bir toplumun yaşama bakış açısını yansıtan atasözleri bir toplumla ilgili her konuda söylenmiş olabilir: inançtan sağlığa, barıştan savaşa, dostluktan paraya, vb. Atasözü denilmesinin nedeni atalara, geçmişe ait olmaları, bilgelik ve öğüt içermeleri olabilir.

Atasözleri birçok dilsel imgeler barındırmakta ve mecaz anlatım şekline yararlanmaktadır. Mecaz ağırlıklı oldukları için edebi cümle kuruluşu bağlamında aliterasyon, cinas, intak, kinaye, teşbih vb. bazı söz sanatlarını içerirler (Pala, 2002: 5; Arık, 2013: 12). Ayrıca “Atasözünün en önemli amacı, ifade esnasında hale ve duruma uygun misal getirme ve örnek vermedir.” (Arık, 2013: 12). Dolayısıyla

atasözlerinde sıkça sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılması söz konusudur. Bir başka ifade ile atasözlerinde dolaylı anlatım bulunmaktadır. Kültürlerarası iletişimde atasözlerinde kullanılan anlatım şeklinin bu tür özellikleri bilinmediği takdirde iletişimin kurulması ya da verilmek istenen mesajın alıcısına ulaşması mümkün gözükmemektedir.

Arık (2013: 14-15)'a göre "bilgiyi saklamak için insan hafızasından başka araç-gerecin olmadığı böylesi bir sözlü kültür ortamının ürünü olarak ortaya çıkan atasözleri bilgiyi en teksifi ve en kolay biçimde hatırdaki kalacak şekliyle muhafaza edip aktarmak durumundaydılar. Bu nedenle de atasözlerinde kısalık, düşünceyi en az kelime ile en uygun ölçüler içinde vermek şaşmaz bir kural olarak karşımıza çıkmaktadır." Günlük hayatta kullanılan bir ifade veya özlü söz, atasözlerinden alınma olabilir (Privat, 1999: 626). Az sözle çok şey anlatmak gerçeğinden hareketle ve günlük yaşamda sıkça kullanıldıkları için hedef dilin kültürünü öğrenirken, başat kültür ürünleri olan atasözlerini de öğrenmek durumundayız, ancak atasözlerinin bu tür özelliklerini bilmeden onları ne doğru anlayabilir ne de doğru bir şekilde bağlamında kullanabiliriz.

Bilinmeyen zamanlara dayanmalarına karşın kalıplaşmış sözler günlük iletişimde kullanılan ifadelerdir. Dil kullanıcıları hedef dilin kullanıldığı günlük sosyal yaşamda iletişim kurarken bu kalıp sözlerle karşılaşabilirler. Edebiyat ve sanat ürünlerinde, filmlerde, reklamlarda, afişlerde ve vb. ürünlerde deyim ve atasözlerinin sık kullanıldığı görülmektedir.

Sözlü kültür özellikle toplumun yaşam biçimi, inançları ve düşünceleri üzerine inşa edilmektedir. Sözlü kültürde sözcükler anlamı derinleştirmek veya daha çok etki gücü yaratmak amacıyla farklı şekillerde kullanılabilirler. Bu nedenle kalıplaşmış ifadeler olan atasözlerini belli kurallar dahilinde çözümlmek veya anlamlandırmak pek mümkün gözükmemektedir. Atasözleri ile ilgili bir genelleme yaparak ya da terimsel olarak bir dilden diğerine aktarımda bulunmak oldukça güçtür. Çünkü belli bir kurala göre söylenmiş ya da üretilmiş değillerdir. Kalıplaşmış ifadelerdir, ancak farklı ölçütlerde yan anlamlar içerebilmektedirler. Ortak noktaları deneyimlere ve halk bilgeliğine dayanıyor olmalarıdır.

Kültürler ve diller farklı da olsa hepsinde benzer durumlarda söylenen kalıplaşmış sözlerin olduğu görülmektedir. "Her toplumda, belirli durumlarda söylenen ve az sözle çok şeyi ifade eden bu gelenekselleşmiş kalıp sözler (deyimler, atasözleri, vb.) o toplumların kültürünü, inançlarını, yaşam biçimini, anlayış tarzlarını, gelenek ve göreneklerini yansıtır" (Kuşçu, 2015: 937). Ancak bu durumlardaki imgeleme eylemi bir dilden ya da kültürden diğerine değişmektedir. Dil ve kültür arasındaki ilişkiyi çözümlmeden kültürlerarası iletişim becerisini yeterince geliştirmek güçtür.

Ortak Başvuru Metninde Kültür

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde kültürlerarası iletişim becerisini geliştirmeye yönelik bazı bilgi ve önerilere yer verilmiştir. Avrupa Konseyinin dil politikaları amaç ve hedefleri "üyeleri arasında daha büyük birlik sağlamak ve bu amacı kültürel alanda ortak etkinlikler uygulayarak gerçekleştirebilmek" (2001: 9) şeklinde açıklanmaktadır. Avrupa Konseyi'nin Kültürel İşbirliği Konseyi hedefleri ile modern dillerin öğretimi hedefleri arasında sıkı işbirliği bulunmaktadır. Konsey bunu üç ilkeye dayandırmaktadır (2001: 10):

- 1) Avrupa'daki dil ve kültür çeşitliliğini zenginleştirmek, bu çeşitliliği iletişim yolunda bir engel olmaktan çıkarıp karşılıklı bir zenginleşme ve anlayış hâline getirmek.
- 2) Avrupa hareketliliğini arttırmak, ortak anlayış ve işbirliğini güçlendirmek, farklı anadile sahip Avrupalılar arasında iletişim ve etkileşimi kolaylaştırmak.

3) Üye ülkeler, modern dil öğretim ve öğreniminde işbirliği ve eşgüdümde uygun düzenlemeler yaparak Avrupa düzeyinde daha büyük bir yakınlaşma sağlamak.

Asıl hedef farklı ülke ve kültürden insanlar arasında iletişimi ve etkileşimi kolaylaştırarak, işbirliğini ve yakınlaşmayı sağlamak olarak özetlenebilir. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine ihtiyaç duyulma nedenlerinden birisi olarak "Üye ülkelerde daha fazla hareketlilik, kimlik ve kültürel çeşitliliğe saygı beraberinde daha etkili uluslararası iletişim, bilgiye daha kolay erişim, daha yoğun kişisel etkileşim, gelişmiş iş ilişkileri ve daha derin ortak anlayış" (2001: 12) sağlama gösterilmektedir.

Dil öğrenci ve kullanıcılarının genel yeteneklerinin bilgi, beceri ve varoluşçu yetenekler ve öğrenme yeteneklerinden oluştuğu belirtilmektedir. Bilgi bağlamında, başka ülke ve bölgelerdeki sosyal grupların sahip olduğu paylaşılan değer ve inançlarla ilgili bilgi, kültürlerarası iletişim için çok gerekli görülmektedir. Öğrenme yeteneğinin farklı dil ve kültürdeki farklılıkları tanımayı gerektirdiği belirtilmektedir (2001: 16-17). Bu yüzden de insanlar arası ilişkilerde kültürlerarası algılamının önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Ortak başvuru metninde dil öğrenen, dil kullanıcısı olarak tanımlanmaktadır. Eylem odaklı yaklaşım doğrultusunda ondan beklenen basit bir iletişimden öte hedef dili ve kültürünü, çok dillilik ve kültürlerarası farkındalık bağlamında öğrenmesidir. Kültürlerarası farkındalığın farkına varmaları, dil kullanıcılarının iletişim becerilerini artırabilir; böylelikle ortak eylem gerçekleştirmede karşılaşılabilecekleri sorunların ortadan kalkmasında yardımcı olur.

Kültürlerarası beceriler ve uzmanlık alan bilgisi kısmında, öğrenenlerden şu becerileri geliştirmeleri beklenmektedir (2001: 108):

- Kaynak kültür ve hedef kültürü birbiriyle ilişkilendirebilme.
- Kültürel duyarlılık ve diğer kültürlerden insanlarla ilişki kurmada gerek duyulan stratejileri saptayıp kullanabilme.
- Kaynak kültür ve hedef kültür arası çatışma ve yanlış anlamının üstesinden gelebilme.
- Günlük ilişkileri sürdürebilme.
- Kendi toplumunun kültürel bakış açısı ile hedef dilin ait olduğu toplumun kültürel bakış açısı ve değerleri arasındaki farklılıklara karşı anlaşılabilirlik bağlamında ilintiler kurabilme.

Sözcük yeteneği kapsamında cümle kalıpları bağlamında atasözleri ve eski deyimlerin, anlaması güç öbeksi deyimler bağlamında kalıp eğretilmelerin, ya da sabit yapı ve öbeklerin öğrenilmesi (2001: 113) önerilmektedir. Sosyal ilişkilerde dilsel belirleyiciler bağlamında kalıp ifadeler olarak atasözlerini hedef dilde kullanabilmek önemlidir. Kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesi dilbilimsel yeterlilik kadar toplum dilbilimsel yeterliliği de gerekli kılmaktadır.

Atasözlerinin oluşturduğu kalıp ifadelerin ne tür stratejiler izlenerek öğretileceği de oldukça önem arz etmektedir. Güneş (2009: 6,10)'e göre, sık sık tekrar yoluyla, hedef dil ve kendi dilindeki kalıp yapıları tanımak ve aralarındaki benzerlik ve farklılıkları kavramak mümkündür. Bununla birlikte atasözleri ve deyimleri kavramlardan yola çıkarak öğretmek/öğrenmek pek yararlı değildir. Bunları sosyokültürel bağlamlar içerisinde etkinlik veya görevler aracılığı ile öğrenmek/edinmek daha yararlı görülmektedir.

Yöntem

Kültürlerarası iletişim becerisinin ediniminde atasözlerinin yerini ortaya koymaya yönelik bu çalışma, genel tarama modeline dayalı betimsel alan araştırmasıdır. Bu araştırma, Fransızca ve Türkçede parayla ilgili söylenmiş atasözlerini eşdeğerlilikler bağlamında benzer ve farklı yönleriyle değerlendirmeyi ve bunların kültürlerarası iletişim becerisine etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. İki farklı kültür olan Fransız kültürü ve Türk kültüründe toplumsal hafızanın birer ürünü olarak kabul edilen atasözlerinin anlam, bağlam, kavram ve söz dizimi boyutlarında nasıl şekillendiği karşılaştırmalı olarak irdelenmektedir.

Araştırmanın Evreni

Çalışmanın evrenini Fransız dili ve Türk dilinde parayla ilgili yer alan atasözleri oluşturmaktadır. Fransız dilinde parayla ilgili 110 atasözü, Türk dilinde ise 52 atasözü saptanmış ve çalışma bunlar üzerinden sürdürülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Veriler Fransızca ve Türkçe Atasözleri sözlüklerinden elde edilmiştir. Çalışma kapsamında yararlanılan sözlük künye bilgisi:

Proverbes Turcs et Français (Fransız ve Türk Atasözleri). Metin Yurtbaşı.

Verilerin Analizi

Tarama modeline göre elde edilen veriler betimleme yoluyla sunularak, her iki dilde parayla ilgili atasözleri tam eşdeğerlilik, kısmi eşdeğerlilik ve sıfır eşdeğerlilik kapsamında çözümlenmektedir. Benzerlik ve farklılıklar anlamsal, bağlamsal, kavramsal ve yapısal boyutta değerlendirilmektedir.

Bulgular ve Yorumlar

Toplumlarda her konuda söylenmiş atasözü bulmak mümkündür. Yaşamın sürdürülmesinde önemli bir yeri olan para da geçmişten günümüze atasözlerine sıkça konu olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada Fransızca ve Türkçe para ile ilgili atasözleri karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Her iki toplumun bazı durumları benzer algılayıp değerlendirirken, bazı durumları tamamen farklı algılayıp yorumlayabildikleri görülmektedir. Bazı atasözleri düz anlamlarda kullanılırken bazı atasözleri mecaz anlatım şekillerine başvurarak yan anlamlar içermektedirler. Bu kalıp ifadeler dilbilgisi ya da söz dizim kurallarına bağlı değildir. Bu nedenlerle hedef dilde anlaşılmasında güçlükler yaşanmaktadır. Aynı durum için farklı iki kültürde kullanılan atasözleri, imge ve söz dizimi açısından farklı ifade biçimleri içerdiklerinden, kullanıldıkları bağlamı tanımak kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Her milletin kültür ve dilindeki özgünlük atasözlerinde de kendini göstermektedir. Bununla birlikte evrensel düzeyde farklı kültürlerde benzerlik arz eden atasözlerine de rastlanmaktadır. Arık (2013: 11) yaptığı çalışmada var olan genel kanının aksine atasözlerinin ulusallığın ötesinde, aslında evrensel de olabirliklerini araştırmış ve atasözlerinin evrensel mesajlar içerdikleri düşüncesinden hareketle farklı ulusların atasözlerinin aslında tüm insanlığın ortak mirası olduğu yönünde bir kanaate varmıştır. Onu bu kanaate götüren ise farklı kültürlerde benzerlik içeren atasözleri olmuştur. Ancak farklı toplumlarda söylenen atasözlerinin benzerliklerden çok farklılıklar içerdikleri görülmektedir.

Fransızlar ve Türkler sadece farklı millet değil aynı zamanda dini açıdan da farklı inançlara sahip iki toplumdur. Tarih ve coğrafyaları da farklıdır. Bununla birlikte iki ülke arasında 500 yıllık bir ilişki söz konusudur. Dolayısıyla atasözlerindeki benzerlik ve farklılıkların karşılaştırılması ilginç görülebilir. Bazı atasözleri birebir örtüşürken, bazılarının iki kültürde birbirine yakın kullanıldıkları, bazılarının ise çok farklı olduğu görülmektedir. Hem anlam ve bağlam hem de kavram ve söz dizimi açısından benzer durumlar söz konusudur. Atasözlerinin karşı dildeki eşdeğerlilikleri farklı olabilmektedir. Bu nedenle de çoğu kez söz dizimi açısından birebir karşı dile aktarmak mümkün olmamaktadır. Hatta birçoğunda seçilen sözcük ya da benzetmeler açısından da farklılıklar bulunmaktadır. Çünkü “genel anlamda “eşdeğerlik” kavramı bir dildeki bildirinin hem içerik hem de biçim yönünden bir başka dile aktarılmasıdır.” (Özkul, 2012: 77).

Fransızca ve Türkçe içerisinde para (argent) geçen atasözlerini önce sayısal olarak ve farklı açılardan karşılaştırarak verdik. Ardından da Fransızca ve Türkçe parayla ilgili aynı durumda söylenen atasözlerindeki benzerlik ve farklılıkları; tam eşdeğerlilik, kısmi eşdeğerlilik ve sıfır eşdeğerlilik kapsamında anlam, bağlam, kavram ve sözdizimi açılarından irdelemeye çalıştık.

Fransızca ve Türkçede Parayla İlgili Atasözleri Üzerine Genel Bir Karşılaştırma

Fransızca-Türkçe atasözleri sözlüğünde parayla ilgili 110 atasözü bulunmaktadır. Buna karşın Türkçe-Fransızca atasözleri sözlüğünde parayla ilgili 52 atasözü yer almaktadır. Türkçe içerisinde para geçen atasözlerinin oranı Fransızcaya göre %47,2. Fransızcadaki oranın yarısı kadar bile değildir. Bu sonuç, Fransız toplumunun Türk toplumuna göre parayla daha çok ilgilendiğini ya da Fransız toplumunda paranın daha büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir denilebilir.

Fransızca atasözleri sözlüğündeki 110 atasözüne eşdeğer verilen Türkçe atasözlerinden 50 tanesinde para sözcüğünün geçtiği görülmektedir, bu da %45,4 oranına denk gelmektedir. Türkçe-Fransızca atasözleri sözlüğündeki 52 atasözüne eşdeğer verilen Fransızca atasözlerinin 13 tanesinde para sözcüğü geçmektedir. Bir başka deyişle %25’ oranında sözcük örtüşmesi söz konusudur. Fransızca sözlükte 2 atasözünde para sözcüğü iki kez tekrarlanırken, Türkçe sözlükte 5 atasözünde para sözcüğü iki kez kullanılmaktadır.

Bu çalışmada eşdeğerlilik, benzerlik ve farklılık incelemelerini Fransızca-Türkçe atasözleri sözlüğünde bulunan atasözleri örnekleri üzerinden sürdüreceğiz. Fransızcada parayla ilgili 110 atasözünden 82’si Türkçede de tek bir atasözüne denk gelmektedir. 27 atasözü için ise Fransızca bir atasözüne karşılık Türkçede aynı atasözü birden fazla atasözüne denk geldiği, ya da birden fazla farklı durumda kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 1. Fransızca 1 atasözüne karşılık Türkçe karşılıklarında 1’den fazla atasözü kullanılma durumu

Fransızca 22 atasözünün Türkçe denkliğinde 2 farklı atasözü kullanılmaktadır

Amour fait beaucoup, mais argent fait tout: Gönül ferman dinlemez. Fakirlik pencereden girince aşk bacadan kaçır.

Amour peut beaucoup, argent peut tout: Altın anahtar her kapıyı açar. Paranın gördüğü işi kimse göremez.

Amour peut moult, argent peut tout: Derviş, parayla biter her iş. Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz.

Bon marché fait argent déboursier: Ucuz alan pahalı alır, pahalı alan aldanmaz. Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti.

Bon marché tire argent de bourse: Ucuz satan tez satar, sonunda kaygıyla batır. Ucuz alan pahalı alır, pahalı alan aldanmaz.

Il n’y a rien de plus éloquent/éloquent que l’argent comptant: Hastaya çare, keyifsize para. Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar

L’argent appelle l’argent: Öküzü olana gön borç verirler. Para parayı çeker.

L’argent d’autrui a les dents aiguës: Baldırımın etini yerim de kasaba minnet etmem. Borç yiyen kesesinden yer.

L’argent est un bon serviteur, mais c’est un mauvais maître: Para beni kazanmaz, ben parayı kazanırım. Parası aziz olanın kendisi zelil olur.

L’argent n’a pas de queue, il glisse facilement: Dünya malı dünyada kalır. Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zordur.

L’argent ouvre toutes les portes: Altın anahtar her kapıyı açar. Parayı görünce bütün kapılar açılır.

Le mérite est un sot, si l'argent ne l'escorte: Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. Yoksul bilginin sözü geçmez, meğer avradı güzel ola.

L'estime des hommes est un bien plus sûr que l'argent : Ad işler, sen işlemezsın. Ümit kârdan ileridir.

Mieux vaut ami en place qu'argent en bourse: Dost ile ye iç, alış veriş yapma. Dostun düşmanlarından çok olsun.

On fait tout avec de l'argent, excepté les hommes: Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz. Kürk ile börk ile adam olunmaz
Pas/Point d'argent, pas/point de Suisse: Parayı veren düdüğü çalar. Var mı /Varsa pulun, herkes kulun; yok mu/yoksa pulun, dardır yolun.

Qui n'a point d'argent n'a point d'ami: Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı. Paran çoksa dostun da çoktur

Rien de plus éloquent que l'argent comptant : Altın anahtar her kapıyı açar. Parayı görünce bütün kapılar açılır.

Tous les nuages sont bordés d'argent : Ümitsiz yaşanılmaz. Her işte bir hayır vardır.

Tout obéit à l'argent : Paralı adamdan dağlar bile korkar. Paranın gördüğü işi kimse göremez.

Puisque l'argent est rond, c'est pour rouler : Dünya malı dünyada kalır. Dünya varlığına güvenilmez.

Un marteau d'argent rompt des portes de fer : Parayı görünce bütün kapılar açılır. Altın anahtar her kapıyı açar.

Fransızca 2 atasözünün Türkçe denkliğinde 3 farklı atasözü kullanılmaktadır

Point d'argent, point de suisse : Altın anahtar her kapıyı açar. Parasız tellal bağırılmaz. Parayı veren düdüğü çalar

Un homme sans argent est un loup sans dents : Borçlunun yalımı alçak olur. Parasız adam oksuz yaya benzer. Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır.

Fransızca 2 atasözünün Türkçe denkliğinde 5 farklı atasözü kullanılmaktadır

L'argent est le nerf de la guerre/des affaires : Derviş, parayla biter her iş. Dünyanın kavgası para üstüne. Gönül ferman dinlemez.
Para her kapıyı açar. Paranın gördüğü işi kimse göremez.

L'argent fait tout : Akçası ak olanın bakma gözünün karalığına. Emmim dayım kesem, elimi soksam yesem. Gönül ferman dinlemez. Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz. Paranın gördüğü işi kimse göremez.

Fransızca 1 atasözünün Türkçe denkliğinde 6 farklı atasözü kullanılmaktadır

Qui a de l'argent a des pirouettes/coquilles : Zenginın gönülü oluncaya kadar fakirin canı çıkar. Emmim dayım kesem, elimi soksam yesem. Altın anahtar her kapıyı açar. Parayı görünce bütün kapılar açılır. Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine. Paranın gördüğü işi kimse göremez.

Tablo 1, Fransızcada 1 atasözüne karşılık Türkçede 1'den fazla atasözünün kullanılma durumunun bulunduğunu göstermektedir. Her ne kadar 110 atasözünden 82'sinde Fransızca atasözü karşılığında 1 Türkçe atasözü ile eşleşse de, 22 atasözünün Türkçe karşılığında 2 farklı atasözü, 2 atasözünün Türkçe karşılığında 3 farklı atasözü, bir diğer 2 atasözünün Türkçe karşılığında 5 farklı atasözü, 1 atasözünün Türkçe karşılığında ise 6 farklı atasözü kullanılmaktadır. Sonuçta Fransızcadaki 27 atasözü kullanımına karşı Türkçede 62 atasözü kullanımı bulunmaktadır. Aradaki fark Türkçe'nin lehine 35'dir.

Bir sonraki tabloda ise tam tersine Türkçe aynı atasözünün Fransızca farklı atasözleriyle örtüşme durumu verilmektedir.

Tablo 2. Fransızca 1'den fazla atasözüne karşılık Türkçede aynı atasözünün kullanılma durumu

Fransızca 10 farklı atasözü karşısında Türkçe

Paranın gördüğü işi kimse göremez: Amour peut beaucoup, argent peut tout. Faire travailler l'argent. L'argent est (le) maître du monde. L'argent est le nerf de la guerre/des affaires. L'argent fait tout. L'argent fait un chemin dans la mer. On ne peut vivre sans argent. Pour de l'argent les chiens dansent. Qui a de l'argent a des pirouettes/coquilles. Rien n'est plus doux que le miel, sauf l'argent. Tout obéit à l'argent.

Fransızca 7 farklı atasözü karşısında Türkçe

Altın anahtar her kapıyı açar: Amour peut beaucoup, argent peut tout. L'argent est un bon passepartout. L'argent ouvre toutes les portes. Point d'argent, point de suisse. Qui a de l'argent a des pirouettes/coquilles. Rien de plus éloquent que l'argent comptant. Un marteau d'argent rompt des portes de fer.

Fransızca 7 farklı atasözü karşısında Türkçe

Parayı görünce bütün kapılar açılır: L'argent ouvre toutes les portes. Même l'aveugle peut voir l'argent. Parlez d'argent et chacun se tait. Quand l'argent précède, toutes les portes s'ouvrent. Qui a de l'argent a des pirouettes/coquilles. Rien de plus éloquent que l'argent comptant. Un marteau d'argent rompt des portes de fer.

Fransızca 6 farklı atasözü karşısında Türkçe

Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zordur: Argent changé, argent mangé. Argent est rond, il faut qu'il roule. Il y a plus de peine à garder l'argent qu'à l'acquérir. L'argent c'est de l'éther, il "s'évapore". L'argent n'a pas de queue, il glisse facilement. Qui a des oreilles entende ; qui a de l'argent le dépense. Un marteau d'argent rompt des portes de fer.

Fransızca 4 farklı atasözü karşısında Türkçe

Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz: Amour peut moult, argent peut tout. Amour vainc tout, et argent fait tout. L'argent est un onguent. On fait tout avec de l'argent, excepté les hommes.

Fransızca 4 farklı atasözü karşısında Türkçe

Emmim dayım kesem, elimi soksam yesem: Argent comptant porte médecine. L'argent fait tout. Quand l'argent marche, tout va bien. Qui a de l'argent a des pirouettes/coquilles.

Fransızca 3 farklı atasözü karşısında Türkçe

Gönül ferman dinlemez: Amour fait beaucoup, mais argent fait tout. L'argent est le nerf de la guerre/des affaires. L'argent fait tout.

Fransızca 3 farklı atasözü karşısında Türkçe

Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar: Il n'y a rien de plus éloquent/éloquent que l'argent comptant. L'argent éclaircit la loi. L'argent parle mieux que deux procureurs.

Fransızca 3 farklı atasözü karşısında Türkçe

Parası aziz olan/olanın kendisi zelim olur: L'amour de l'argent est la racine de tous les maux. L'argent est serviteur ou maître. L'argent est un bon serviteur, mais c'est un mauvais maître.

Fransızca 3 farklı atasözü karşısında Türkçe

Dünya malı dünyada kalır: L'argent a la queue lisse. L'argent n'a pas de queue, il glisse facilement. Puisque l'argent est rond, c'est pour rouler.

Fransızca 3 farklı atasözü karşısında Türkçe

Parayı veren düdüğü çalar: Pas/Point d'argent, pas/point de Suisse(s). Point d'argent, point de suisse. Selon l'argent, la besogne.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Paran çoksa dostun da çoktur: Qui a assez d'argent a assez de parents. Qui n'a point d'argent n'a point d'ami.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Parasız adam oksuz yaya benzer: Un homme sans argent est un berger sans chien. Un homme sans argent est un loup sans dents.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Fakirlik pencereden girince aşk bacadan kaçar: Amour fait beaucoup, mais argent fait tout. Argent fait rage, amour et mariage.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Derviş, parayla biter her iş: Amour peut moult, argent peut tout. L'argent est le nerf de la guerre/des affaires.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Borç alan dert alır: Argent emprunté porte tristesse. L'argent emprunté porte tristesse.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Ucuz alan pahalı alır, pahalı alan aldanmaz: Bon marché fait argent déboursier. Bon marché tire argent de bourse.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti: Bon marché fait argent déboursier. Bons marchés trait argent de bourse.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Hastaya çare, keyfimize para: Il n'y a rien de plus éloquent/éloquent que l'argent comptant. L'argent comptant porte médecine.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Dünyanın kavgası para üstüne: La meilleure fondation du monde, c'est l'argent. L'argent est le nerf de la guerre/des affaires.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Para parayı çeker: L'argent appelle l'argent. L'argent va à l'argent.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Akçesi ak olanın bakma gözünün karalığına: L'argent fait tout. L'argent n'a pas d'odeur.

Fransızca 2 farklı atasözü karşısında Türkçe

Paralı adamdan dağlar bile korkar: L'argent protège. Tout obéit à l'argent.

Tablo 2 de Fransızca parayla ilgili farklı birçok (10,7,7,6,4,4,3,3,3,3,2,2,2,2,2,2,2,2,2,2,2,2) atasözünün karşılığında Türkçede 1 tek atasözünün kullanıldığı görülmektedir. Parayla ilgili 110 atasözünden 23'ünde bu durum söz konusudur. Örneğin Fransızcadaki 10 atasözünün karşılığında Türkçede Paranın gördüğü işi kimse göremez atasözü kullanılmaktadır. Sonuçta Türkçede kullanılan 23 atasözünün Fransızcada 75 farklı atasözü ile karşılık oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Aradaki fark Fransızcanın lehine 52'dir.

Türkçe-Fransızca atasözleri sözlüğünde parayla ilgili yer alan ve Fransızca-Türkçe sözlükte de aynı karşılıkları bulunan atasözleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. *Türkçe sözlükte bulunup Fransızca sözlükte de parayla ilgili aynı olan atasözleri*

Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır: Un homme sans argent est un loup sans dent.

Derviş, parayla biter her iş: L'argent est le nerf de la guerre.

Dünyanın kavgası para üstüne: L'argent est le nerf de la guerre.

Para beni kazanmaz, ben parayı kazanırım: L'argent est un bon serviteur, mais c'est un mauvais maître.

Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz: On fait tout avec de l'argent, excepté les hommes. (chinois)

Paralı adamdan dağlar bile korkar: L'argent protège.

Paran çoksa dostun da çoktur: Qui n'a point d'argent n'a point d'ami.

Paran varsa cümle alem kulun, paran yoksa tımarhane yolun: Qui a de l'argent met dans sa poche ceux qui n'en ont pas. (russe)

Paranın gördüğü işi kimse göremez: On ne peut vivre sans argent.

Paranın yüzü sıcaktır: Le feu éprouve l'or l'argent éprouve l'homme.

Parası aziz olan/olanın kendisi zelil olur: L'argent est un bon serviteur, mais c'est un mauvais maître.

Parasız tellal bağırılmaz: Point d'argent, point de suisse.

Parayı görünce bütün kapılar açılır: Quand l'argent précède, toutes les portes s'ouvrent.

Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zordur: Il y a plus de peine à garder l'argent qu'à l'acquérir.

İncelediğimiz Türkçe-Fransızca sözlükteki 52 atasözünden 14 tanesinin Fransızca-Türkçe sözlükteki atasözleri arasında da aynı şekilde yer aldığı görülmektedir. Yüzdesel olarak %26,9 oranındadır. Bu durum, atasözlerinin bir dilden diğerine aktarımında birebir eşdeğerlilik oranının oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Fransızca ve Türkçede Parayla İlgili Atasözleri Üzerine Genel Bir Karşılaştırma

Atasözleri sayesinde farklı kültürlerin karşılaştırma yoluyla daha iyi anlaşılması mümkün olabilir. "Hedef dilin yapısal ve kültürel özellikleri ile ana dilin kültürel özellikleri karşılaştırılarak bu iki kültür arasındaki farklılık ve benzerlikler ortaya çıkarılabilir. Kültürler arasındaki farklılık ve benzerliklerin

ortaya konulması ise gerek günlük hayattaki iletişimde gerekse yabancı dil dersi odaklı eğitim sürecinde hedef kültürü tanıma" (Özkul, 2012: 60) olanağı sunar.

Bu bölümde aynı durumda kullanılmalarına karşın Fransızca'da parayla ilgili olan 110 atasözünden kaçının Türkçedeki kullanımı ile tam eşdeğer, kaçının kısmi eşdeğer ve kaçının ise sıfır eşdeğer oldukları değerlendirmesinde bulunulacaktır. Aynı durumlarda farklı iki toplum ne tür ifadeler ya da sözcükler tercih etmiş, hangi imgeler tercih edilmiş, nasıl benzetmeler veya dolaylı anlatımlar kullanmışlar? Atasözlerinde toplumların para veya maddiyata bakış açılarında kapitalizm bağlamında benzer ve farklı yaklaşımlar bulunmakta mıdır? sorularına da yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır.

Fransızca'da parayla ilgili kullanılan 110 atasözünden sadece 5 tanesi, bir başka deyişle % 4,5'i aynı durumda Türkçede kullanılan atasözleri ile tam eşdeğerdir. Buna karşın Fransızca atasözlerinden 52 tanesi ile Türkçe karşılıkları arasında kısmen eşdeğerlilik bulunmaktadır. Kısmi eşdeğerlilik %47,2 oranındadır. Fransızca ve Türkçede kullanılan atasözlerinden 53 tanesi arasında eşdeğerliliğin bulunmadığı görülmektedir. Fransızca ve Türkçe atasözleri arasında sıfır eşdeğerlilik oranı %48,1'dir. Buna karşın bütün bu atasözleri farklı iki toplumda benzer durumlar için kullanılmaktadırlar.

Tam Eşdeğerlilik

Bu durumda anlam, bağlam, kullanılan kavram ve söz dizimi açısından her iki dildeki atasözleri arasında örtüşme söz konusudur. Kavramlar çoğunlukla bir dilden diğerine benzer şekilde aktarıldıklarından kültürlerarası iletişimde herhangi bir başarısızlık veya olumsuzluk yaşanmamaktadır.

Tablo 4. Fransızca ve Türkçede parayla ilgili tam eşdeğer atasözleri

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Sözdizimi
L'argent appelle l'argent	Para parayı çeker	Benzer	Benzer	Benzer	Benzer
L'argent va à l'argent	Para parayı çeker	Benzer	Benzer	Benzer	Benzer
L'argent ouvre toutes les portes	Para/altın anahtar her kapıyı açar	Benzer	Benzer	Benzer	Benzer
Le temps, c'est de l'argent	Vakit nakittir	Benzer	Benzer	Benzer	Benzer
Quand l'argent précède, toutes les portes s'ouvrent	Parayı görünce bütün kapılar açılır	Benzer	Benzer	Benzer	Benzer

Bu örneklerde aynı durum için kullanılan Fransızca ve Türkçe atasözleri anlam, bağlam, kavram ve söz dizimi açısından aynıdır. 1.ve 2.örnekte sadece Fransızca atasözündeki çağırır (appelle) ve gider (va) eylemleri yerine Türkçe atasözünde çeker eylemi kullanılmaktadır, bununla birlikte tüm eylemler bu cümlelerde birbirinin yerine kullanılabilir eşdeğerliliktedirler. Her iki dilde de eylem bildiren sözcükler yan anlamda kullanılmaktadır. 3.örnekteki atasözünün Türkçesinde para yerine Türk kültüründe altın anahtar kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Her iki dilde de kapı sözcüğü gerçek anlamı dışında bağlamsal olarak mecaz anlam içermektedir. 4.örnek her iki dil ve kültürde birebir aynıdır. 5.örnekte küçük bir ayrıntı bulunmaktadır, Fransızca atasözünde "para görününce", Türkçede "parayı görünce" şeklindedir. Bu örnekte de Fransızca ve Türkçede kapı sözcüğü mecaz anlam içermektedir. 4.örnekteki atasözlerinde tüm kavramlar düz anlamlarıyla yer almaktadır.

Kısmi Eşdeğerlilik

Bu kapsamda değerlendirilen atasözleri arasında anlam, bağlam, kullanılan kavram ve söz dizimi açıdan kısmi yakınlık bulunmaktadır. Fransızca ve Türkçe bazı atasözleri arasında anlamsal yakınlık bulunurken, bağlam, kullanılan kavram veya söz dizimi farklı olabilir. Söz dizimi açısından yakınlık olmasına karşın anlam, bağlam veya kullanılan kavram farklılık gösterebilir. Kullanılan kavram

açısından yakınlık ya da benzerlik olmasına karşın anlam, bağlam ya da söz dizimi açısından farklılık olabilir. Bağlam boyutunda benzerlik olmasına karşın diğer açılardan farklılık bulunabilir.

Tablo 5. *Anlam ve bağlam benzer, kavram farklı, söz dizimi kısmen farklı atasözleri örneği*

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Söz dizimi
Argent emprunté porte tristesse	Borç alan dert alır	Benzer	Benzer	Farklı	Kısmen Farklı

Fransızca ve Türkçe atasözü iki kültürde de yakın anlam içermektedir. Bağlam açısından da benzerlik bulunmaktadır. Kavram olarak Fransızcada “borç para” kavramına karşın Türkçede “borç alan” kavramı, “üzüntü/keder” kavramına karşı ise “dert” kavramı kullanılmaktadır. Fransızca cümlede özne “borç para” iken, Türkçe karşılığında “borç alan” öznedir. Eylem Fransızcada bir objeye yüklenirken Türkçede bir kişiye yüklenmektedir. Söz dizimi bağlamında ise iki dildeki yapı kısmen farklıdır. Fransızca atasözünün Türkçeye normal aktarımı “Borç para üzüntü/keder getirir” şeklindedir. Fransızcada tek bir eylem yer alırken Türkçe atasözünde “almak” eylemi iki kez yinelenmektedir. Bununla birlikte her iki dilde de atasözleri kurallı bir yapıya sahiptir: Fransızca Ö+E+N, Türkçe Ö+N+E. Atasözünün Fransızcasında “taşımak”, Türkçesinde “almak” sözcükleri yan anlamda kullanılırken, Türkçede “dert” sözcüğü de mecaz anlamdadır. Fransızca atasözünde “borç”, para ile sınırlandırılırken, Türkçesinde böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Buradan Türk kültüründe borç alma ya da vermenin para dışında da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Hem Fransız, hem de Türk kültüründe “borç alma” olumsuz bir durum olarak değerlendirilirken, Türk kültüründe olumsuzluk derecesi Fransız kültürüne oranla daha yüksektir. Zira bu durum için Fransızcada “üzüntü” sözcüğü kullanılırken, Türkçede “dert” kavramı kullanılmaktadır.

Tablo 6. *Anlam benzer, bağlam kısmen benzer, kavram ve söz dizimi farklı atasözleri örneği*

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Sözdizimi
Amour vainc tout, et argent fait tout	Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz	Kısmen Benzer	Kısmen Benzer	Farklı	Farklı

Fransızca ve Türkçe atasözlerinin bir kısmı anlam ve bağlam açısından aynı iken, diğer kısmında farklılık söz konusudur. Kavram açısından Fransızcada “aşk/sevgi, galip gelmek, her şey ve” kavramları kullanılırken, Türkçede “ama, insan, yapamamak” kavramları yer almaktadır. Fransızca 4 sözcüğe karşın Türkçe 3 sözcük bulunmaktadır. İki cümlelerin söz dizimi farklıdır, Fransızca cümlelerin Türkçeye normal aktarımı “Aşk her şeye kadirdir, ama para her şeyi yapar” şeklindedir. Fransızca atasözündeki cümleciklerin Türkçe atasözünde yer değiştirmiş şekilde kullanıldığı görülmektedir. Söz dizimi bağlamında Fransızca atasözünde iki cümle birbirine “ve” bağlacı ile bağlanırken, Türkçede “ama” bağlacı ile bağlanmıştır. Fransızca atasözünde iki cümlecikte farklı iki özne (sevgi ve para) ve farklı iki fiil (galip gelmek ve yapmak) kullanılırken, Türkçe atasözünde aynı özne (para) kullanılmış ve aynı fiil ilkinde olumlu ikincisinde olumsuz kullanımı ile yinelenmektedir. Fransız kültüründe kurgu “aşk/sevgi, para ve her şey” bağlamında gerçekleşirken, Türk kültüründe “para, insan ve her şey” bağlamında şekillenmektedir. Fransızca atasözünde aşk ve para arasında bir karşılaştırma söz konusu iken, Türkçe atasözünde paranın gücünün neye yetip neye yetmediği üzerine bir karşılaştırma yapılmaktadır. Fransızca atasözünde galip gelmek sözcüğü ile Türkçe atasözünde yapamamak sözcüğü mecaz anlamlarda kullanılmaktadırlar.

Tablo 7. *Anlam, bağlam ve söz dizimi benzer, kavram farklı atasözleri örneği*

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Sözdizimi
Qui a assez d'argent a assez de parents	Paran çoksa dostun da çoktur	Benzer	Benzer	Farklı	Benzer

Fransızca atasözü ve Türkçe atasözü arasında anlam, bağlam ve söz dizimi açısından benzerlikler bulunurken, kavram açısından farklılık dikkat çekmektedir. Fransızca atasözünde “akraba” kavramı yer alırken, Türkçe atasözünde “dost” kavramı bulunmaktadır. Buradan kapitalist bir toplum olarak Fransız toplumunda yakın akraba dışındakilerle bir yardımlaşma durumunun pek olmadığı, bundan dolayı atasözünde “akraba” kavramı kullanıldığı sonucuna varılabilir. Buna karşın bir doğu kültürüne ve İslam inancına sahip Türk toplumunda başkaları ile de yardımlaşma yaygın olduğu için “dost” kavramı tercih edilmiş olabilir. İkinci kavram farkı ise Fransızca atasözünde “yeterince” sözcüğüne karşın, Türkçe atasözünde “çok” sözcüğünün kullanılmasıdır. İki atasözü arasındaki üçüncü kavram farkı ise Fransızca atasözünde bir genelleme ile “parası olanın” kavramı kullanılırken, Türkçe atasözünde “paran varsa” denilerek, doğrudan karşındakine bir serzenişte bulunmaktadır. Para kavramlarının tamamen düz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Söz dizimi bağlamında Türkçe atasözü şartlı bir cümle niteliğindedir.

Tablo 8. *Anlam, bağlam benzer, kavram kısmen benzer, söz dizimi farklı atasözleri örneği*

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Sözdizimi
Si vous voulez récolter de l'argent, semez-en	Ekmeden biçilmez	Benzer	Benzer	Kısmen Benzer	Farklı

Fransızca ve Türkçe atasözleri arasında anlam ve bağlam açısından benzerlik bulunurken, kavram açısından kısmen benzerlik, söz dizimi açısından ise farklılık bulunmaktadır. Fransızca atasözünde kavram olarak yer alan “ekmek ve biçmek” eylemlerinin aynısı Türkçe atasözünde de kullanılmaktadır. İki kültürdeki atasözü de bu kavramlara odaklanmıştır. Bunun yanında Fransızca atasözünde “eğer, para, siz ve istemek” kavramlarına da yer verilmektedir. Fransızca söz diziminde özne bellidir ve siz zamiri özne olarak kullanılmaktadır. Türkçe atasözünde özne bulunmamaktadır. Fransızca atasözü koşullu bir yapı içerirken, Türkçe atasözünde bir koşul söz konusu değildir. Fransızca atasözünün Türkçeye terimsel aktarımı “Şayet para kazanmak istiyorsanız, yatırım yapınız” şeklindedir. Fransızca atasözü parayla sınırlı tutulurken, Türkçe atasözü daha genel bir kullanım içermektedir. Bu örnek de Fransız toplumunun atasözünü daha maddiyatçı bir yaklaşımla oluşturduğunu göstermektedir.

Kısmi Eşdeğerlilik

Fransızca ve Türkçe parayla ilgili 53 atasözü arasında anlam, bağlam, kullanılan kavram ve söz dizimi açılarından bir benzerlik bulunmamaktadır. Bununla birlikte farklı iki kültürde aynı durum için kullanılan atasözleri olarak denk atasözleri kapsamında yer aldıkları görülmektedir.

Tablo 9. *Fransızca ve Türkçe aynı durumda kullanılan ancak 0 eşdeğerliliğe sahip atasözleri örnekleri*

Fransızca	Türkçe	Anlam	Bağlam	Kavram	Sözdizimi
Amis valent mieux qu'argent	Yardımcısı yar olanın sabanına dünya dar olur	Farklı	Farklı	Farklı	Farklı
Argent changé, argent mangé	Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zordur	Farklı	Farklı	Farklı	Farklı
Pluie d'argent n'est pas mortelle	Mal bulunur, can bulunmaz	Farklı	Farklı	Farklı	Farklı

Tablo 9 da örnek olarak verilen atasözlerinin hiç birisinin Fransızca ve Türkçe karşılıkları arasında ifade olarak bir eşdeğerlilik bulunmamaktadır. 1.örnekteki Fransızca atasözü terim olarak Türkçeye “Dostlar paradan daha değerlidir” şeklinde aktarılmasına karşın, Türk kültüründe bu durumda kullanılan atasözü çok daha farklıdır. Fransızca örnekte anlamsal açıdan dostluğun önemi üzerine bir genelleme söz konusu iken, Türkçe örnekte daha dar anlamda “yar” üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Diğer taraftan Fransızca örnekte “dost” ile ilgili değerlendirme yapılırken karşılaştırma para ile sınırlı

tutulurken, Türkçe örnekte “yar” daha geniş anlamda dünya ile kıyaslanmakta ve yâre verilen önem çok daha üst seviyededir. Bağlam açısından da Fransızca atasözünde dostluğa göndermede bulunulurken, Türkçe atasözünde “yâre” göndermede bulunulmaktadır. Fransızca atasözünde “dost, para ve değeri olmak” kavramları yer alırken, Türkçe atasözünde “yar, dünya, saban, yardımcı ve dar olmak” kavramları kullanılmaktadır. Söz dizimi açısından da farklı olan atasözlerinin Fransızcasında bir karşılaştırma yapısı söz konusu iken, Türkçe atasözünde karşılaştırma bulunmamaktadır. Anlatım bağlamında Türkçe atasözünde eğretileninin daha ön planda olduğu görülmektedir.

2.örnekteki atasözü Türkçeye terimsel olarak aktarıldığında “Para yendi, para değişti” şeklindedir. Oysa Türk kültüründe bu durumda kullanılan atasözünün çok daha farklı olduğu görülmektedir. İki atasözü anlamsal açıdan değerlendirildiğinde Fransızca atasözünde paranın yenmesi ve değişmesinden söz edilirken, Türkçe atasözünde parayı kontrol etmenin güçlüğü vurgulanmaktadır. Bağlamsal açıdan da iki cümle arasında eşdeğerlikten söz etmek zordur. Fransızca atasözünde “para” sözcüğü iki kez yinelenirken, “yenmek ve değişmek” kavramları yer almaktadır. Türkçe atasözünde “zapt etmek” sözcüğü iki kez yinelenirken, para, deli ve zor kavramları bulunmaktadır. Fransızca atasözü iki kısa cümlecikten oluşup kurallı cümle yapısı içermezken, Türkçe atasözü kurallı cümle yapısına sahiptir. Her iki atasözünde de mecaz kullanıma rastlamakla birlikte, Türkçe atasözünde benzetmeye de yer verilerek para ile deli arasında karşılaştırma yapılmaktadır.

3.örnekteki Fransızca atasözü terimsel olarak Türkçeye “Para yağmuru ölümcül değildir” şeklinde aktarılmaktadır. Anlamsal açıdan farklılık gösteren iki atasözü bağlam olarak da farklıdır. Fransızca atasözünde para yağmuruna göndermede bulunulurken Türk atasözünde mala ve cana göndermede bulunulmaktadır. Fransızca atasözünde “para yağmuru, ölümlü ve olmak” fiili yer alırken, Türkçe atasözünde “mal, can ve bulunmak fiili” yer almaktadır. Fransızca sözde hem olumsuz eylem hem de olumsuz bir kavrama yer verilirken, Türkçe de aynı eylem bir olumlu bir olumsuz şeklinde yinelenmektedir. Fransızca atasözü kurallı tek cümle şeklindeyken, Türkçe atasözü iki cümlecik şeklindedir. Fransızca atasözünde eğretilmeye başvurulurken “para yağmuru” ndan söz edildiği ve canlılara has bir sıfat olan “ölümlü” sözcüğünün para için kullanıldığı görülmektedir. Türkçe atasözünde ise kavramlar düz anlamlarında kullanılmaktadır.

Fransızca ve Türkçe Parayla İlgili Atasözleri Arasındaki Benzerliklerin Nedenleri

Atasözleri daha çok ait olduğu toplumun birer kültür ürünüdür ve bu açıdan ulusal kimlik özelliği taşımaktadır. Bunun yanında atasözlerinde evrensel benzerlikler de olabilmektedir. Bunun üç nedeni olabilir: 1) Dillerin aynı dil ailesinden geliyor olması, 2) Kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkiler sonucunda bazı atasözleri bir dilden ötekine aktarılmış olabilmesi, 3) Benzer durumlar karşısında tüm insanlığın benzer davranışlar sergilemesi.

Aksan (1999: 38-39)’a göre, “aynı atasözleri ve deyimlerin veyahut kullanılan semboller ve ifadeler farklı da olsa, anlam düzeyinde tamamen örtüşen çok sayıda atasözü ve deyim, tarihsel ve kültürel akrabalık bağı olsun olmasın, birçok toplum tarafından kullanıldığı görülmektedir.” Anlamsal açıdan benzer atasözlerinin kullanılıyor olmasının nedeni insanoğlunun bazı evrensel değerleri benimsemesi, benzer durumlar karşısında benzer şeyleri düşünüyor ya da hissediyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. “Çünkü insanoğlunun nefes aldığı her yerde; benzer etkiye, benzer tepki gösterilmekte, bu da durumları betimleyen atasözlerine yansımaktadır.” (Arık, 2013: 23).

Ne zaman ortaya çıktıkları ve ilk kim tarafından söylendiği bilinmeyen ürünler oldukları için benzer atasözlerini şu toplumun ürünüdür demek de oldukça güçtür

Fransızca ve Türkçe Parayla İlgili Atasözleri Arasındaki Farklılıkların Nedenleri

Aynı durumlar için kullanılmalara karşın parayla ilgili Fransızca ve Türkçe atasözleri arasında farklılıkların olmasının nedeni iki farklı kültüre ait toplum olmaları, değerlerinin, inançlarının ve geleneklerinin farklı olması, farklı coğrafyada yaşamaları gibi faktörlere bağlanabilir.

Kalıp ifadeler olan atasözlerinde mecaz anlatımların ve imgelerin kullanılması halkın olay ve olgulara yaklaşımı ve yaşananlara bakış açısı ile de ilintili bir durumdur. "Dili, onu konuşanların birikim ve değerlerinden tamamen ayırmak imkânsızdır. Olguları adlandırma biçimimiz, içinde yetiştiğimiz kültürün bir sonucudur" (Arık, 2013: 22). İki dilin söz dizim yapısından kaynaklı farklılıklarında olduğu bir gerçektir (Dede, 1980: 42).

Bir kültürden diğerine zihin dünyamızda kurguladığımız imaj ve anlamlandırma farklı olabilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak çeşitli dillerdeki kodlanma şekli değişiklik göstermektedir. Bu nedendir ki birer kültür ürünü olan atasözleri de bir dilden diğerine farklılıklar içermektedir.

Sonuç

Günümüzde toplumlar arasında hızla gelişen iletişim ve ilişkiler, farklı kültürleri tanıyıp anlamayı önemli kıldığı için özel yaşamdan toplumsal yaşama her alanda kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Farklı kültürlerin değerlerini, tutumlarını ve inançlarını anlayabilmek, bireyleri hem iş hem de günlük yaşamda daha başarılı olma yolunda öne çıkaracaktır. Mademki artık çok kültürlü bir dünyada küreselleşme sonucu her an iletişim kurma durumu söz konusu, bu gerçekten hareketle çok dillilik ve çok kültürlülük bağlamında kültürlerarası iletişim becerisi edinmek zorundayız.

Kültürlerarası iletişim becerisi gelişmiş kişiler, hedef dili daha etkili bir şekilde kullanabilecekleri için bir yandan karşısındaki kişileri dağa iyi ve doğru anlayabilecekleri gibi, diğer yandan da kendilerini daha iyi ifade edebilir, daha çok paylaşımlarda bulunup daha etkin işbirliği ve ortak eylemler gerçekleştirebilirler.

Hedef dili etkili bir şekilde kullanabilmek halk bilgeliği ifadeleri olan deyim ve atasözlerini de anlamayı ve gerektiğinde kullanabilmeyi gerekli kılmaktadır. Atasözleri ve deyimlerin kullanımlarının bilinmemesi bazı durumlarda iletişim kopukluklarına neden olabilir. Kültürlerarası iletişim becerisini geliştirmek için tematik bir çerçevede ve bağlamlara dayalı olarak atasözlerini öğrenmek ve kullanmak oldukça önem arz etmektedir. Daha sık kullanılanlardan daha az kullanılanlara ve daha basit olanlardan daha karmaşık olanlara doğru bir yöntem izlenerek ve bağlama dayalı sürdürülen etkinlikler çerçevesinde hedef dildeki atasözleri öğrenilebilir.

Fransız kültüründe ve Türk kültüründe parayla ilgili atasözlerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışmada Fransızca-Türkçe atasözleri sözlüğünde 110 atasözüne karşılık, Türkçe-Fransızca sözlükte 52 atasözü saptanmıştır. 110 Fransızca atasözüne karşılık gelen 50 Türkçe atasözünde para kavramı yer alırken, 52 Türk atasözüne karşılık gelen 13 Fransız atasözünde para kavramı kullanılmaktadır. Eşdeğerlilik, benzerlik ve farklılık incelemelerinin Fransızca-Türkçe atasözleri sözlüğündeki örnekler üzerinden sürdürüldüğü bu çalışmada Fransızcada parayla ilgili 110 atasözünden 82'si Türkçede de tek bir atasözüne denk kullanılırken, 27 Fransızca tek bir atasözüne karşılık Türkçede aynı atasözünün birden fazla atasözüne denk geldiği, ya da birden fazla farklı durumda kullanıldığı görülmektedir. Öte yandan Türkçede kullanılan 23 atasözünün Fransızcada 75 farklı atasözü ile karşılık oluşturduğu

saptamasında bulunulmuştur. Bu veriler sayısal açıdan iki farklı kültürdeki atasözleri arasında bir denkliğin olmadığını göstermektedir.

Fransızca ve Türkçe atasözleri benzerlik ve farklılıklar kapsamında anlam, bağlam, kavram ve söz dizimi açılarından değerlendirildiğinde 110 atasözünden sadece 5 tanesinde (%4,5) tam eşdeğerlilik, 52 tanesinde (%47,2) kısmi eşdeğerlilik, 53 tanesinde ise (%48,1) sıfır eşdeğerliliğin olduğu saptanmıştır. Bunlar, her iki kültürde parayla ilgili aynı durumda söylenen atasözleri olmalarına karşın tam eşdeğerlilik oranının bu denli az olup sıfır eşdeğerlilik oranının çok yüksek olması kültürel farklılıkların dilde atasözlerine yansımalarının bir sonucudur. Bu durumda Fransız kültüründen bir kişi ile Türk kültüründen bir kişi söz konusu atasözlerinin kullanım durumlarını bilmedikleri takdirde kültürlerarası iletişimde başarısızlık yaşayabilirler. Kalıp ifadeler olan atasözlerini hedef dile terimsel olarak aktarıp kullanmak doğru bir yaklaşım olmadığından, bu ifadeleri hedef dilde kültürel bağlamı içerisinde durumsal eşdeğer karşıtlıkları ile kullanmak etkili bir kültürlerarası iletişim için kaçınılmazdır.

Kaynakça

- Akay, R. (2013). Kültürlerarası İletişimde İletişimsel Yetinin Rolü. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8/3, 307-323.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin.
- Aksoy Ö. A. (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I*, Ankara: TDK, 4. Baskı
- Aktaş, T. (2004). Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Konya, 12, 45-58.
- Arık, E. (2013). Kültürlerarası iletişim bağlamında atasözlerinin evrenselliği üzerine bir inceleme, *Atatürk İletişim Dergisi*, 5, 11-24.
- Bender, D. E. (1996). Intercultural Competence as a Competitive Advantage. *HSMIAI Marketing Review*, Winter.
- Bhawuk, D. P. S., & Brislin, R. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*. 16(4). 413-436.
- Dede, M. (1980). *Dil Genelceleri, Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: TDK, 41-42.
- Funke, P. (1995). *L'interaction interculturelle et le processus de compréhension d'une culture étrangère*. Dans Abdallah Pretceille, M. et Thomas, A. (editeur), *Relations et apprentissages interculturels*, Paris: Armand Colin, 81-96.
- Galisson, R. (1997). *De la langue à la culture par les mots*, Paris: CLE International.
- Gökmen, M. E. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Edinç. *Dil Dergisi*, 128, 69-78.
- Günday, R. ve Aycan, A. (2018). Yabancı Dil Öğreniminde Kültürlerarası İletişim Becerisi Edinimi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6/3, 533-545.
- Güneş S. (2009). Yabancı Dil Öğretiminde Deyim Öğretimi: Yöntemler, Teknikler ve Uygulamalar, *Dilbilim XXII*, 2/2, 1-15.

- Haldun, A. ve Pekbak, S. (2019). Kültürlerarası İletişimsel Yetinin Yabancı Dil Öğrenimindeki Yeri, *Turkish Academic Research Review*, 4/2, 259-266
- Kayra, E. ve Aslan, N. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Genel Kültür ve Çeviri Olgusu, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4/4,169-176.
- Köşker, G., & Gülmez, G. (2018). The role of the teacher in building intercultural communication skills in foreign language teaching: Teachers' views with examples from France and Turkey. *Journal of Qualitative Research in Education*, 6(1), 157-171.
- Kuşçu, E. (2015). Fransızca öğretimi kişi betimlemelerinde kullanılan deyimlerin anadil Türkçe'deki görüntüleri, *Turkish Studies*, 10/16, 937-952.
- Lázár, I. (2005). *Intégrer la compétence en communication interculturelle dans la formation des enseignants*. Editions du Conseil de l'Europe.
- Lussier, D. (2004). Une approche de compétence de communication interculturelle. *Québec français*, 132, 60-61.
- Özkul, Y. (2012). Hedef kültüre ait deyimlerin yabancı dil öğrencisinin kültürlerarası yetisinin gelişimine katkısı, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi*.
- Pala, İ. (2002). *Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: LM Kitaplığı
- Privat, M. (1999). Qu'est-ce qu'un proverbe? Essai de définition raisonnée. *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 17, 625-633.
- Robert Micro (2018). Paris.
- Toklu, O. (2003). *Dilbilime Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Tsukanova, D. (2018). Quelles compétences en communication interculturelle développer pour l'expatriation professionnelle ?, HAL.
- Türk Dil Kurumu Büyük Sözlüğün (2010).
- Yaguello, M. (2003). *Le grand livre de la langue française*, Paris: Seuil.
- Yurtbaşı, M. (2007). *Proverbes Turcs et Français*. İstanbul: Barış Matbaası.